

Нічний супутник

Іван Наумович

Ту ю оповість я почув від знайомого вояка і хочу вам переповісти її.

"Стояв'єм з моїм полком яко поручник в Кутній Горі в Чехах. Був'єм тоді молодий, у повноті життя й здоров'я. Мене задовільняло моє становище, котре відповідало юнацькому честолюбству, всі мене любили і поважали, і я почував себе найщасливішою людиною.

Подобалися мені далекі прохідки і завше саме пополудні, коли я зазвичай звільнявся від служби. Я проходив тоді добру милю за місто найчастіше сам або з моєю улюбленою собачкою.

Зима того року була морозяна й вітряна, але ясні погідні дні робили ю досить приємною, особливо для мене, бо я більше як хто инший, любив'єм студінь і відчував неприязнь до молодих теплюхів, яких так багато розвелося внаслідок нерозважності матерів.

Такою прохідкою студеним січневим вечором починається моя повість. Ішов'єм зо три години гостинцем, і сонце мені спочило перед самим містечком Колином. Відмахавши так добряче, почув я, що мій молодий шлунок забажав своєї правди, і про тоє вступав'єм до Колина, щоби трохи попоїсти і спочити. Запізнавшись з цілим товариством, дуже мило забавився, що потім навіть тяжко було розлучитися. Не завадить межі тим спімнути, що я був чоловіком мірним[37] і ніколи ані в їжі, ані в питві зайвого собі не дозволяв. Тож і тут, хоча й пребагато принуки було, з'ївши кусень печені та запивши одною чарочкою вина у великій склянці води, я встав з-за столу.

Десята година вибила, коли я попрощався з колинцями і щоборше[38] додому з песиком моїм пустився. За містом, може, о чверть милі, починається бічна дорога, на котру й скрутив'єм, бо була ближчою. Місяць сяяв уповні, а повз його обличчя пересувалися борзо[39] зимові облаки, гонимі сильним вітром. Моє песя гналося з веселим голосом за кілька кроків попереду і раз по раз, зупинившись, чекало на мене, а я військовим звичаєм висвистував собі улюбленого марша, під який мені ступалося живо й легко. Одійшовши уже добрий шмат від гостинця, здалося мені, що чую якийсь тупіт неподалік. І, хоча в сяйві місяця навіть можна було читати, я нікого, крім свого пуделя, не помітив. Видно, це тупіт моїх власних кроків так відлунював, подумав я, але незадовго переконався, що то не був обман, бо знову почув'єм виразно сильніший, як перше, тупіт, котрий, здавалося, наближається до мене. "Ага, – вирішив я, – то, певно, на гостинці якийсь хodeць, а вітер мені відголос доносить звідти... Ба ні – гостинець задалеко, звідти не вчув би, щоб навіть кричав хто... Світоньку мій! Ніч – самота – пустище... Чи то, може, духи воюють, що мені нянька о них правила?... Але воїн хоч би й бісові в очі загляне!"

І так, сам у собі розбудивши вояцьку хоробрість, додав я кроку, гніваючись на пса, що враз істратив свою веселість і терся коло ніг, відбігаючи й на трохи перешкоджаючи

лише в моєму марші.

Йду - але назад зривається гострий вітер, я затягаю плаща на голову, чую ще сильніший тупіт. Вояцька відвага починає вагатися. Ступаю далі. Раптом, може, о сто сажених перед собою помічаю на шляху чоловіка в плащі, що іде так само швидко, як і я.

"Ото я дурень, - мовлю собі. - Я озирався позад себе, а то ось переді мною іде собі подорожній. Це через той вітер здавалося мені, наче хтось іде за мною. Ха-ха-ха, а мені вже страхи в голову полізли... Але прецінь, хто то є? Дожену його, може, також до Кутної Гори іде. Разом буде веселіше".

Та що скоріше підбігаю до нього, то скоріше і він від мене віддаляється. Іду я помалу, то й він зпомалує.

"Якийсь дикун, не любить супутників, - вирішив я. - Шкода праці наздоганяти". Вже я й не звертаю уваги на нього, іду мірним кроком, пригадуючи собі ресторацію[40] в Колині і веселих друзів, котрих там серед гри і жартів лишив'єм... Але небавом помітив я, що трохи збився з дороги, ідучи насліпо по примерзлому снігу, йду далі, тільки й шкода, що доведеться зробити маленького гака. Неподалік лежало містечко Ганг, а це вже була половина дороги до Кутної Гори. "О, вже, певно, моя авангарда тут у місті й загубиться". Та не так було. Зближаємось до міста, він все на тій самій відстані іде перед мене. Лише в одному місці спинився, озирнувся і показав рукою на стежку.

Підійшовши до вказаного місця, я спостеріг, що стежка вела понад велику рудню, задуту поверху снігом, і куди я б без сумніву зсунувся, якби мене не остеріг невідомий.

"Що дикун, то дикун, - проказав я, - але добрий чоловік, дай йому Боже здоров'я". Так ото дійшлисьмо до Кутної Гори. Він скрутив попри монастир через торговицю і пішов вулицею Св. Іоанна, потім через площу коло кошар. Наблизившись до охоронця, що стояв перед будинком коменданта, я спитав, чи не знає він того добродія, який тепер його проминув. Але вояк відказав, що не бачив нікого.

- Той, що там іде коло кошар, - видиш?

- Там ніхто не йде, пане поручнику.

- Чи ти сліпий?

- Ні, пане поручнику, я виджу і поза кошари, але на цілій вулиці аж до шпиталю нема живої душі.

Га! Біжу за невідомим, той також біжить, вже й кошари минулись, вже й шпиталь... Біжу, дивлюся - двері шпиталю перед ним отворяються, він ще за мною оглядається, і - двері западають. Прибігаю я до шпиталю та питаю вояка, що стоїть на дверях, хто це ввійшов щойно.

- Ніхто, - з певністю відказав вояк.

- Як то? Смієш мені брехати?... Прецінь я сам видів!

- Стою тут більше години, але нікого не бачив, - вперто стояв на своєму крижавий буковинець.

- Чи всі нараз затуманіли, чи попилися?! - крикнув я спересердя і потягнув із силою за дзвінок.

- Підпоручник відчинив двері й здивовано дивився на мене, не розуміючи, що я можу в шпиталю опівночі потребувати.

- Хто тепер сюди увійшов? - питаю по-німецькому.

- Від дев'ятої години нікому не отверяв'єм. В дев'ятій прийшов фірер.

- Не має хто другого ключа від тих дверей?

- Ні, лише один.

- Фірер є в кімнаті?

Підпоручник відчинив мені двері до кімнати фірера, котрий в маринарці[41] й пантофлях справляв за столом свої рахунки. З його лица можна було пізнати, що з-за столу він давненько не вставав.

- Котрий лікар має нині надзір? - питаю підфіцера.

- Унтерарцт В.

- А де він зараз?

- В палаті число вісім один муж помирає, а він коло нього сидить уже близько трьох годин.

Я зайшов у згадану палату і уздрів'єм В. біля ліжка конаючого, якого я відразу впізнав. Називався він Семеном і був родом із буковинського села. То був чоловік без найменшої освіти, задубілий в бідах, та й розуму недалекого, що було видно й з його лица, коли ще був здоровим. Але тепер його обличчя дивно преобразилося. Риси сяли виразом шляхетним і піднесеним. Він розплющив очі й так само пізнав мене. За мить розтулив уста і тремтячим голосом запитав:

- Чи вірите ви в припис долі? Скажіть мені... Чи вірите, що кожен наш крок розписано наперед і ми тільки іграшки в Його руках? Чи вірите в янгола-хоронителя, який стереже нас лише доти, доки йому на це призволено, а там... там покидає напризволяще... як оце мене зараз... Чи вірите взагалі в що-небудь?

Дивні ці слова його викликали в мене розгублення. Ніколи не сподівався я від цього необтесаного селяка таких слів. Таким чином і при таких обставинах про це мене ще ніхто не запитував. Та, зрештою, і я сам себе ніколи... Багацько чого видів'єм у світі, але все моє життя було таке, що не подало мені ніколи приводу над собою самим подумати. Чи вірив я в щось? Цього не знав'єм, і про це не питав себе ніколи. Чи має моє життя якусь ціль? Я жив, аби ся жило, для звичаю, для котрого і деякі мої товариші жили... Але тепер ці питання почув я від умираючого.

Він помер, не дочекавшись моєї відповіді. Та, зрештою, чи й потрібна вона була йому?

Я встав і рушив додому. Прийшовши перед браму, застав'єм мого слугу на дворі.

- Пан поручник нині не будуть вдома спати, - сказав мені він. - Буде ось тепер чверть години, як стеля в кімнаті заломилася і впала на ліжко.

І тоді пригадав я слова умираючого: "Чи вірите в янгола-хоронителя, який стереже нас лише доти, доки йому на це призволено, а там... там покидає напризволяще..."

Виходить, на мене ще час не настав.

Примітки:

37 Мірний - той, хто знає міру.

38 Щоборше - чимдуж.

39 Борзо - швидко.

40 Ресторация - ресторан.

41 Маринарка - кітель.